

Olvasó nélkül szellemi vakablak a könyv

Vári Attila író az öregek meséiről, kéziratokról, a nem olvasásról és a nem létező közönségkapcsolatról

FOTÓK: ANTAL ERIKA

Úgy érzi, nemigen mutatkozik már igény az írásaira, és hogy a terjesztés hiánya miatt minden könyve „életrajzi statisztikai adat” csupán. A marosvásárhelyi származású, Magyarországon élő Vári Attila író nem szokott ünnepi könyvheteken dedikálni, és gyűlöli, hogy „mérték utáni szabóságnak” nézik az embert. A vele készült interjúban irodalomról, gyermekkorra Marosvásárhelyéről, Prima Primiissima-jelöléséről beszélgettünk.

– **Nemrég hozták nyilvánosságra a 2018. évi Prima Primiissima díj tíz kategóriájának három-három jelöltjét, akik közül önt irodalom kategóriában jelölték az elismerésre. Hogyan fogadta a hírt, mennyire fontos ez a felterjesztés az ön számára?**

– Természetesen nem a sajtóból tudtam meg. Még a nyár elején felhívtam Kósa Ferenc filmrendező barátom, az egyetlen Cannes-i nagydíjasunk, mondván, prima primissimaként joga van jelölni valakit és Kányádi Sándorral megbeszélték, hogy én leszek az. Őszintén meghatott, de bosszantott is, nem szeretek csalódni, nem indulok olyan futóversenyen, ahol esélyem sincs – nemhogy

Szóval nincs ilyen jellegű közönségkapcsolatom sem. Természetesen örülök, de ez még csak jelölés, a Prima Primiissima díjazottak kilétéről csak december 7-én döntenek.

– **Néhány éve egy marosvásárhelyi könyvbemutatót az mondta, elégedett is lehetne, hiszen a könyveit kiadják, lelkes olvasótábort tudhat maga mögött, történeteiből nem fogott ki, a mesélőkedve töretlen. Valóban elégedett?**

– Egyáltalán nem. Nincs igazi terjesztés, olyan drágák a könyvek, hogy azok számára, akik olvasnának, szinte megfizethetetlenek, s a könyvtárak sem tudnak rendszeresen vásárolni. Időm javarészt Balassi, Mikszáth és Madách szülőfaluja közvetlen közelében töltöm, s a szomszédos kisvárosban, Szécsényben sehol nem látni olyan boltot, ahol mondjuk a babkonzervvel egy sorban lenne néhány könyv. A napokban az egyik bevásárlóközpontban az újságosnál az Élet és Irodalom iránt érdeklődtem, mire úgy nézett rám, mint a lótt medvére. „Mos má életet, vagy irodalmat keres, me ojjan egyik sincs”.

– **Az utóbbi időben Marosvásárhelyen jelenteti meg kötetait, ezért az a hír is elterjedt, hogy hazatelepedett, holott csak látogatóba szokott hazajárni. Megfordult a fejében egyáltalán, hogy hazatelepedjen?**

– Bizonyára ismeri azt a mondást, hogy „törököt fogtam, de nem ereszt”. Én egyetlen másodpercig sem éreztem otthon magamat Pesten. Lehet, hogy hihetetlen, de ha kikerülök a megszokott utcákból, úgy el tudok tévedni, hogy azt sem tudom, hol is vagyok. Turistaként biztosan szép lehet, de nekem ez az életben maradás helye volt, amikor ide telepedtem. 1989 decemberében, azokban a napokban, amikor még itt-ott lövöldöztek Bukarestben, Domokos Géza, Szász János azt mondták, hogy lesz új-

Vári Attila könyvbemutatója: Káli Király Istvánnal közösen ismerteti legújabb kötetét

ra magyar adás, szükség van rám, aztán este a Dorobanți szállóban találkoztam Boros Zoltánnal, Simonffy Katival, s rájöttem, hogy ők a hitelesek, nekik kell csinálni, míg őket félredobta a diktatúra, én hozzájuk képest luxus körülmények között éltem az életemet... De nemcsak ez döntött. Családom volt, végre gyermekem is, én jöt-

rintem a Külső kutas utca környékén lehetett, s fiatal íróként is jobban szerettem az öregírók társaságát, mint másokét. Szerettem hallgatni Kemény Jánost, Horváth Pista bácsival heteket töltöttem Magyarózdton, talán éveket tenne ki, amennyit Böződi Györggyel beszélgettünk. De hát ez nem névsorolvasás...

Én egyetlen másodpercig sem éreztem otthon magamat Pesten. Lehet, hogy hihetetlen, de ha kikerülök a megszokott utcákból, úgy el tudok tévedni, hogy azt sem tudom, hol is vagyok.

tem volna haza, Marosvásárhelyre, de ők nem, s miként kényszeríthetem volna bele őket az akkor még bizonytalan létbe? Maradtam, idegenként az idegenben.

– **Marosvásárhely szerelmeként úgy tud mesélni a városról, hogy az is képes belefeledkezni ezekben a történetekbe, aki töviről hegyire ismeri, de az is, aki soha nem járt itt. Honnan, hol találkozik ezekkel a történetekkel, amelyeket aztán a saját „Vári Attilás” stílusában ad vissza?**

– Gyermekkoromban imádtam az öregek meséit. Valahányszor együtt csatangoltunk, Vass nagyapám mindenről mesélt valamit. A Ligetről, amelyet ő Elba-szigetnek nevezett. A várfal Klastrom utca felőli hullámvonaláról, amitől állítólag a törökök tengeribetegséget kaptak és abbahagyták az ostromot. A Trébelyről, hogy szász dialektusban a traube a szőlő törekét jelenti, a törökly alapanyagát hívták trauberj-nek. Ma is pontosan tudom, hol volt a város vámjá, még áll az állomással szemben a vámház, rajta a város régi címere, s ha a Kálváriáról ereszkedünk a Hosszú utcába, a sarkon ott is áll még, bár kevesen tudják, hogy gyermekkoromban még mázsálták a szekereket, a Maros mellett a Bodor-hídjánál is. Vári nagyapám is sokat mesélt, Isonzó és Piávé sze-

– **Azt mondta egyszer, hogy nem a természet csodáit követi figyelemmel, hanem a mindennapi életét befolyásoló embereket. Kik ezek az emberek, hol találkozik velük, hogyan lép velük kapcsolatba? Miért fontosak?**

– Ezt a kérdést múlt időben kellett volna megfogalmaznia. Ma szinte nincsenek kapcsolataim, kerülöm a zászlóval hadonászókat, félek attól az újfajta, mindent nemzeti jelzővel fertőző pestistől, ami láthatóan elhatalmasodik a társadalomban. Egyre gyakrabban gondolok az Erdélyi Nagyfejedelemség utolsó Országgyűlésére, ahol a románoknak és szászoknak szinte kétharmados többségük volt, s ahol a románok Erdély és a Részek kantonosítását akarták, svájci mintára román, magyar, szász kantonokat, független Erdélyt, vagy viszonylagos önállóságot a császártól, de egyetlen magyar képviselő sem vett részt azokon az utolsó üléseken. Ők már az Unió, a deáki tett lázában égtek. De arról már nincs kivel beszélni, mi lett volna, ha. Lehazaárulózzák az embert olyanok, akiknek a fejében lévő térképen Udvarhely közvetlenül Nagykároly mellett van a határon, s nincs közöttük egyetlen román falu sem. Mint mondtam, nem járok sehova, kitiltottam a házamból mindenkit, régi barátokat is, akiket megfertőzött az irracionális sovinizmus.

– **Idén a Mentor Könyvek Kiadónál jelent meg Fénylő magnóliák című kötete. Máris dolgozik a következőn, vagy esetleg párhuzamosan két-három köteten is dolgozik?**

– Vannak kész kézírataim, de egyelőre nem akarok könyvet belőlük. Sokáig nem adtam szinte senkinek írást, most egyszerre szinte mindenik irodalmi folyóiratban van, vagy pedig lesz valamelyik közeli számukban. Amíg az MTV-ben tőlem függött, hogy milyen könyvet mutat be az Olvasólámpa, kik lesznek a Hónap versei műsorban, melyik műhelyt, írórt látogatjuk meg, kinek a prózájából lesz majd tévéjáték, természetesen nem adtam kéziratot, mert úgy tartottam tisztességesnek. Aztán egy darabig, az első Fidesz-kormány idején abban a miniszteri kabinetben dolgoztam, ahol szintén rálátásom volt kiadókra, folyóiratokra, akkor sem adtam, mert nem tartottam volna tisztességesnek. Maradt az otthoni pálya, a Mentor. De lassanként a terjesztés hiánya miatt úgy érzem, hogy minden könyvem csak életrajzi statisztikai adat. Azt szoktam mondani, hogy az a könyv, amelyik nem jut el az olvasóhoz, az szellemi vakablak. Terentianus Maurus mondását, miszerint „Meg van írva a könyvek sorsa...”, mindig csak félig idézik, pedig nem sokkal hosszabb a lényegi mondás: „A könyvek sorsa az olvasók fejében van megírva”. Akkor ha nincs olvasó, minek kiadni?!

– **Mikor találkozhat a marosvásárhelyi közönség legközelebb Vári Attilával?**

– Már az utolsó könyvemet sem akartam, hogy bemutassa a Mentor. Van egy régi anekdota: megkérdezik Biharlücsügén János báb, hogy van-e a falujukban antiszemizmus. Megvakarja a fejét, látszik, hogy nagyon töpreng, aztán kis idő múlva kinyögi: nincsen, instálom szépen, de nagy igény lenne rá. Tes-sék mondani, lenne rám igény? Ezt viszont határozottan tudom, hogy nemigen.

ANTAL ERIKA

Vári Attila

Író, költő 1946. március 3-án született a Maros megyei Sáromberkén. Marosvásárhelyen érettségizett, a színművészeti főiskola, majd a kolozsvári egyetem hallgatója volt, végül a bukaresti színművészeti főiskolán szerzett filmrendezői diplomát. 1970-től a Román Televízió magyar szerkesztőségében, 1973-tól Sütő András lapjánál, az Új Élet szerkesztőségében dolgozik, 1978-tól szabadfoglalkozású író. 1981-ben megfosztják közlési jogától, könyveit kivonják a könyvtárakból, majd bezúzzák őket. 1983-ban áttelepült Magyarországra, ahol a MAFILM rendezői irodájában, majd a Magyar Televízió osztályvezetőjeként, később főszerkesztőjeként dolgozott, 2000–2002 között a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztérium kabinetjében, majd 2002 január elsejétől nyugdíjazásáig kultúrdiplomata, a bukaresti Magyar Kulturális Központ intézeti titkára. Legújabb kötete Fénylő magnóliák, avagy a látomások könyve címmel idén jelent meg a Mentor Könyvek Kiadónál; egyéb elismerései mellett 1989-ben megkapta a József Attila-díjat.